

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੫੦

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੭੭੫]

**ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੩ ੧ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਆਵਹੋ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਗੁਣ
ਗਾਵਹ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇਰੇ ਰਾਮ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਘਰਿ ਵਾਜਹਿ ਸਬਦ ਘਨੇਰੇ ਰਾਮ ॥ ਸਬਦ ਘਨੇਰੇ
ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਤੂ ਕਰਤਾ ਸਭ ਥਾਈ ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਪੀ ਸਦਾ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਚ ਸਬਦਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਸਹਜਿ ਰਹੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਪੂਜਾ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਅਵਰੁ ਨ
ਜਾਣੈ ਦੂਜਾ ॥੧॥ ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਰਾਮ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਰਵੈ ਰਵਿ ਰਹਿਆ
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਵਿਆ ਸੋਈ ॥ ਗੁਰਮਤਿ
ਸਚੁ ਪਾਈਐ ਸਹਜਿ ਸਮਾਈਐ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ਸਹਜੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ ਆਪੇ
ਲਏ ਮਿਲਾਏ ॥ ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਬਦੇ ਜਾਪੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ ॥੨॥ ਇਹੁ ਜਗੋ ਦੁਤਰੁ ਮਨਮੁਖੁ
ਪਾਰਿ ਨ ਪਾਈ ਰਾਮ ॥ ਅੰਤਰੇ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚਤੁਰਾਈ ਰਾਮ ॥ ਅੰਤਰਿ ਚਤੁਰਾਈ ਥਾਇ ਨ
ਪਾਈ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਜਮ ਮਹਿ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ਅੰਤਿ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਇਆ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕੋ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ ਪੁਤੁ ਕੁਟੰਬੁ ਸੁਤੁ ਭਾਈ ॥ ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਪਸਾਰਾ ਆਗੈ ਸਾਥਿ ਨ
ਜਾਈ ॥੩॥ ਹਉ ਪੁਛਉ ਅਪਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਦੁਤਰੁ ਤਰੀਐ ਰਾਮ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਇ
ਚਲਹੁ ਜੀਵਤਿਆ ਇਵ ਮਰੀਐ ਰਾਮ ॥ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰੀਐ ਭਉਜਲੁ ਤਰੀਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਵੈ ॥
ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਵਡਭਾਗੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਵੈ ॥ ਮਤਿ ਪਰਗਾਸੁ ਭਈ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਰਾਮ
ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਇਆ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ ॥੪॥੧॥੪॥**

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੩ ੧ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਹ ਮੁਖਵਾਕ ਸੂਹੀ ਰਾਗਣੀ ਦੇ ਛੰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਰਾਗ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਸੁਰ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੧=ਅਦੁੱਤੀ ਓ=ਸਰਬ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸਤਿ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਗੁਰ=ਚੇਤਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ=ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ। ਇਹ ਵਸਤੂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਗਲ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਰੀਤ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਖਿਆਰਿਉ !

ਆਵਹੋ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਗੁਣ ਗਾਵਹ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇਰੇ ਰਾਮ ॥

ਹੇ ਸੰਤ=ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨੋ ਆਵਹੁ=ਆਉਣਾ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਰਲ ਕੇ ਗੋਵਿੰਦ=ਗੋ=ਬੇਦਾ ਦੇ ਵਿੰਦ=ਜਾਨਣੇ ਯੋਗ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇਰੇ=ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣਾ ਕਰੀਏ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਹੀ ਆਸ, ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਯਥਾ— ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ ਬਿਨਸੀ ਦੁਤੀਆ ਆਸ ॥

[ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੨੨੮]

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ-ਗਿਆਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਆਸ ਨੂੰ

ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਸ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਦਰੋਪਤੀ ਨੂੰ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ, ਕ੍ਰਿਪਾਚਾਰੀਆ, ਭਿਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ, ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੂਰਬੀਰ ਪੰਜ ਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਆਸ ਬੱਝੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਸ਼ਾ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਿਪਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਪੋਹ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥ [ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੫]

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਘਰਿ ਵਾਜਹਿ ਸਬਦ ਘਨੇਰੇ ਰਾਮ ॥

ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਕਰੀਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਿ=ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਘਨੇਰੇ=ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਵਾਜਹਿ=ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਰੂਪ ਫੇਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥ [ਮਾਝ ਮ: ੩, ਅੰਗ ੧੨੨]

ਸਬਦ ਘਨੇਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਤੂ ਕਰਤਾ ਸਭ ਥਾਈ ॥

ਹੇ ਹਰਿ=ਹਰੀ ਪ੍ਰਭ=ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਘਨੇਰੇ=ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੇ ਕਰਤਾ=ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ! ਤੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਈ=ਥਾਵਾਂ, ਜਗ੍ਹਾ ਪਰੀ ਪੂਰਨ, ਵਾ—ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਸਭੁ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਪਸਰਿਆ ਮਨਿ ਬੀਜਿਆ ਖਾਵਾਰੇ ॥ [ਨਟ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੯੮੨]

ਐਸੀ ਹਰ ਥਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੇ ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਿ ਰਹੇ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਭੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਨਿਆ ॥ [ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੦੪੩]

ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਪੀ ਸਦਾ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਚ ਸਬਦਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਚ=ਸੱਚੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਵਾ—ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਲਿਵ ਬਿਰਤੀ ਲਾਈ=ਲਗਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਅਹਿਨਿਸਿ=ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਜਪੀ=ਜਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਾਲਾਹੀ=ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਨ ਨੂੰ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣ ਪਾਹੁ ॥

[ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੩, ਅੰਗ ੬੫੧]

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤਹਕਰਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ

ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮੈਲੇ ਹਛੇ ਹੋਗੀ ॥ [ਰਾਗ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੨੫੪]

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ

ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਬਨਵਾਰੀ ॥ ਸਭ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਪੂਰੈ ਥਾਰੀ ॥ [ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੧੦੭੦]

ਐਸੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਜਾਪ ਨੂੰ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਅਨਦਿਨੁ ਜਪਉ ਨਾਮ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥** [ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੩੮੯]

ਜੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੱਚੇ ਸਬਦ ਵਿੱਚ ਲਿਵ ਵਿਰਤੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਅਨਦਿਨੁ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵਏ ਜੀਉ ॥** [ਧਨਾਸਰੀ ਮਃ ੪, ਅੰਗ ੬੯੦]

ਅਨਦਿਨੁ ਸਹਜਿ ਰਹੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਪੂਜਾ ॥

ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਸਹਜਿ=ਸਹਜੇ ਹੀ ਅਨਦਿਨੁ=ਰਾਤ ਦਿਨ ਰੰਗਿ=ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਰਾਤਾ=ਰੱਤਾ, ਵਾ—ਤਦਾਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਿਦ=ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਿਆ ਹੈ, ਏਹੋ ਹੀ ਉਸਦੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹਰਿ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਤਦਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਤੀ ਭਰ ਭੀ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ।

ਯਥਾ— **ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਸਹਜਿ ਮਾਤੇ ਤਿਲੁ ਨ ਮਨ ਤੇ ਬੀਸਰੈ ॥** [ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੯੨੯]

ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਤ ਦਿਨ ਹਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਤਦਾਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ।

ਯਥਾ— **ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਨਦਿਨੁ ਰਹੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥**

[ਗੁਜਰੀ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਃ ੩, ਅੰਗ ੫੧੨]

ਜੇ ਹਰਿ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਤਦਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਣ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— **ਹਰਿ ਰੰਗ ਰੰਗਾ ਸਹਜਿ ਮਾਣੁ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥**

[ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੮੦]

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਦੂਜਾ ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖਿ=ਮੁਖੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਏਕੁ=ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੂਜਾ=ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੱਤ ਅਤੇ ਅਸਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲਖਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਨਾਨਕ ਆਪੇ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੀ ॥** [ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੧੧੨]

ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਯਥਾ— **ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੋਈ ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ॥**

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੦੩੪]

ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਰਾਮ ॥

ਜੋ ਰਾਮ=ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਤਰਜਾਮੀ=ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਸੋ=ਉਹ ਸਭ=ਸਭਨਾਂ

ਮਹਿ=ਵਿੱਚ ਰਵਿ=ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਰ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗਿਆਤ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਹ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਯਥਾ— ੧. ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਬੁਝ ਨ ਪਾਇ ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੧੧੩੨]

੨. ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਾ ॥ ਸੋ ਜਾਪੈ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੪੩]

ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਰਵੈ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ॥

ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਵੈ=ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੰਜ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਪ੍ਰਭੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥

[ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੧੧੭੩]

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਉਦੋਂ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਹਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ।

ਯਥਾ— ਭਗਤਿ ਕਰੈ ਸੋ ਜਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਖੋਇ ॥

[ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੧੧੭੩]

ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਵਿਆ ਸੋਈ ॥

ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਆਮੀ=ਮਾਲਕ ਅੰਤਰਜਾਮੀ=ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਘਟਿ ਘਟਿ=ਘਟਾਂ-ਘਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਵਿਆ=ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੋ ਕਰਕੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਗੁਪਤਾ ਨਾਮੁ ਵਰਤੈ ਵਿਚਿ ਕਲਿਜੁਗਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਹਰਿ ਭਰਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ॥

[ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਃ ੩, ਅੰਗ ੧੩੩੪]

ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਣੀਏ, ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਦੀ

ਯਥਾ— ਦਿਲ ਮਹਿ ਖੋਜਿ ਦਿਲੈ ਦਿਲਿ ਖੋਜਹੁ ਏਹੀ ਠਉਰ ਮੁਕਾਮਾ ॥ [ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੩੪੯]

ਸਭ ਕੁਝ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ ॥ ਬਾਹਰਿ ਟੋਲੈ ਸੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹੀ ॥

[ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੦੨]

ਇਸ ਲਈ ਫ਼ਰੀਦ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਯਥਾ— ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥

ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੁਢੇਹਿ ॥

[ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੩੭੮]

ਹਿੰਦ ਕੌਮ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸ ਰਹੀ ਸੁਗੰਧੀ ਤੇ ਮੁਕਰ=ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਪਰਛਾਵਾਂ, ਐਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਯਥਾ— ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥
 ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥
 ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥੧॥
 ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥੨॥੧॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੯, ਅੰਗ ੬੮੪]

ਸਭ ਕੁਝ ਸਰੂਪ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਹੈ ਵਡਭਾਗੀ ਲੀਤਾ ॥ [ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੯੫੫]

ਸੋ ਜਿਸ ਜਿਸ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ, ਭਗਤ ਜਨ ਨੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਅਚੱਲ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਕੀਤਾ ਜੇ ਧਰੁ ਭਗਤ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਘਟਿ-ਘਟਿ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਭਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

ਯਥਾ— ਧੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸੰਗ ॥ [ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੯੨]

ਤੇ ਅਚੱਲ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ੀ।

ਯਥਾ— ਧੂ ਅਚਲ ਅਜਹੁ ਨ ਟਰਿਓ ॥ [ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੯੨]

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਘਟਿ-ਘਟਿ ਵਿੱਚ ਤੇ ਤੱਤੇ ਥੰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ (ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੱਤੇ ਲਾਲ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਡੋਲਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੱਤੇ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾਈ) ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਨਰਸਿੰਘ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਪਿਤਾ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਂਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰਨਾ ਕੀਤਾ।

ਯਥਾ— ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਤਰਾਇਆ ॥ [ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੪੫੧]

ਗੁਰਮਤਿ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ਸਹਜਿ ਸਮਾਈਐ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ=ਸਿਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਚੁ=ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪਾਈਐ=ਪਾਈਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਸਹਜ=ਗਿਆਨ ਪਦ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈਐ=ਸਮਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਤਿਸੁ=ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਕੋਈ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਯਥਾ— ਸਭੁ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਹੈ ਪਸਰਿਆ ॥ [ਨਟ ਮ: ੪, ਅੰਗ ੯੮੨]

ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਹਜੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ ਆਪੇ ਲਏ ਮਿਲਾਏ ॥

ਸਹਜੇ-ਸਹਜੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਕਰੇ, ਜੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਵੇਗਾ। ਵਾ—ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ=ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭਾਵਾਂ ਸਹਜੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ=ਤਾਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਵਾ=ਗਾਉਣਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪੇ=ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਏ=ਅਭੇਦ ਕਰ ਲਏਗਾ।

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਬਦੇ ਜਾਪੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦੇ=ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਹਿਨਿਸਿ=ਰਾਤ ਦਿਨ ਏਹ ਜੀਵ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਏ=ਧਿਆਉਣਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਸੋ=ਉਹ ਪ੍ਰਭੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਪੈ=ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹੁ ਜਗੋ ਦੁਤਰੁ ਮਨਮੁਖੁ ਪਾਰਿ ਨ ਪਾਈ ਰਾਮ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਇਸ ਜਗੋ=ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰਨਾ ਬਹੁਤ ਦੁਤਰੁ=ਕਠਿਨ ਹੈ। ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨਾ ਪਾਈ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਅੰਤਰੇ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚਤੁਰਾਈ ਰਾਮ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਅੰਤਰੇ ਹਉਮੈ=ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ=ਅੰਤਹਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਉਮੈ, ਭਾਵ ਹੰਗਤਾ ਮਮਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਚਤੁਰਾਈ ਵਸ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੰਤਰਿ ਚਤੁਰਾਈ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਤਰਿ=ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਚਤੁਰਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਕਰਮ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ=ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ=ਵਿਆਰਥ ਹੀ ਗਵਾਇਆ=ਗਵਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਮ ਮਗਿ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ਅੰਤਿ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਇਆ ॥

ਉਹ ਜਮ=ਜਮਾਂ ਦੇ ਮਗਿ=ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਖਾਵੈ=ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੀ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ

ਯਥਾ— ੧. ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥

[ਭੈਰਉ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੫੯]

੨. ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਹੁਗੇ ਪ੍ਰਾਨ ਜਾਹਿੰਗੇ ਛੁਟਿ ॥

[ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੩੬੬]

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕੋ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ ਪੁਤੁ ਕੁਟੰਬੁ ਸੁਤੁ ਭਾਈ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪੁਤੁ=ਪੁੱਤਰ ਕੁਟੰਬੁ=ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀ ਤੇ ਸੁਤੁ ਭਾਈ=ਭਰਾ ਦੇ ਸੁਤੁ=ਪੁੱਤਰ, ਭਤੀਜੇ ਆਦਿਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਬੇਲੀ=ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥ ਮਨ ਊਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥

ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੂਤ ਜਮ ਦਲੈ ॥ ਤਹ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥

ਜਹ ਮੁਸਕਲ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਉਧਾਰੀ ॥

ਅਨਿਕ ਪੁਨਹ ਚਰਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਤਰੈ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਕੋਟਿ ਪਾਪ ਪਰਹਰੈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਘਨੇਰੇ ॥

[ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੨੬੪]

ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਦ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇਖ ਕੇ ਤੀਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਤੱਕ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋਏ, ਪਰ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਨੇ ਆਖਿਆ

ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸੇਵਕ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਐਸੀ ਭਾਵਨਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਵੇਖ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈਂ। ਇਹ ਪੰਜ ਭੌਤਿਕ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤਵ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲ, ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਮਾਮ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰੀਏ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੌਤਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾਮ ਦੀ ਐਸੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਸਾਕ-ਸੰਬੰਧੀ, ਮਾਇਆ, ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਨਾਮ ਹੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਪਸਾਰਾ ਆਗੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਭੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਗੈ=ਪੁਲੋਕ ਵਿੱਚ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ=ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਹਉ ਪੁਛਉ ਅਪਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਦੁਤਰੁ ਤਰੀਐ ਰਾਮ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾਤੇ ਤੋਂ ਪੁਛਉ=ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਰਾਮ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਸ ਦੁਤਰੁ=ਕਠਿਨ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਦਸਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਇ ਚਲਹੁ ਜੀਵਤਿਆ ਇਵ ਮਰੀਐ ਰਾਮ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਭਾਇ=ਆਗਿਆ ਵਿੱਚ ਚਲਣਾ ਕਰੋ, ਅਥਵਾ :—ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਇ=ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਚਲਣਾ ਕਰੋ। ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰ ਜਾਉ, ਇਵ=ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਦੁਤਰੁ=ਕਠਿਨ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰੀਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਤਿਆ ਮਰੀਐ ਭਉਜਲੁ ਤਰੀਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਵੈ ॥

ਜੇ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰੀਐ=ਮਰਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਭੈਅ ਦਾਇਕ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰੀਐ=ਤਰੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਨਾਮਿ=ਨਾਮੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਵੈ=ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਵਡਭਾਗੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਵੈ ॥

ਜਿਸ ਵਡਭਾਗੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ=ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚੇ ਨਾਮਿ=ਨਾਮੀ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਵ=ਬਿਰਤੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਤਿ ਪਰਗਾਸੁ ਭਈ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ॥

ਜਦੋਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਨੁ=ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮਾਨਿਆ=ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਇਆ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ ॥੪॥੧॥੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜੋਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਅੰਤ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਈ=ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੫੧

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੭੭੬]

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੫ ੧ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਗੁਰੁ ਸੰਤ ਜਨੋ ਪਿਆਰਾ ਮੈ ਮਿਲਿਆ
ਮੇਰੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝਿ ਗਈਆਸੇ ॥ ਹਉ ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੈ ਮੈ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭ ਗੁਣਤਾਸੇ ॥ ਧਨੁ
ਧੰਨੁ ਗੁਰੁ ਵਡ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਮੈ ਦਸੇ ਹਰਿ ਸਾਬਾਸੇ ॥ ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ
ਵਿਗਾਸੇ ॥੧॥ ਗੁਰੁ ਸਜਣੁ ਪਿਆਰਾ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਮਾਰਗੁ ਪੰਥੁ ਦਸਾਹਾ ॥ ਘਰਿ ਆਵਹੁ ਚਿਰੀ
ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮਿਲੁ ਸਬਦਿ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਹਾ ॥ ਹਉ ਤੁਝੁ ਬਾਝਹੁ ਖਰੀ ਉਡੀਣੀਆ ਜਿਉ ਜਲ ਬਿਨੁ
ਮੀਨੁ ਮਰਾਹਾ ॥ ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸਮਾਹਾ ॥੨॥ ਮਨੁ ਦਹ ਦਿਸਿ
ਚਲਿ ਚਲਿ ਭਰਮਿਆ ਮਨਮੁਖੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥ ਨਿਤ ਆਸਾ ਮਨਿ ਚਿਤਵੈ ਮਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਭੁਖ
ਲਗਾਇਆ ॥ ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਿ ਦਬਿਆ ਫਿਰਿ ਬਿਖੁ ਭਾਲਣ ਗਇਆ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ
ਤੂ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਚਿ ਪਚਿ ਮੁਇਆ ॥੩॥ ਗੁਰੁ ਸੁੰਦਰੁ ਸੋਹਨੁ ਪਾਇ ਕਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ
ਮਾਰਿਆ ॥ ਮੇਰੈ ਹਿਰਦੈ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਵਿਸਰਿ ਗਈ ਮਨ ਆਸਾ ਚਿੰਤ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥ ਮੈ ਅੰਤਰਿ
ਵੇਦਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਗੁਰ ਦੇਖਤ ਮਨੁ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥ ਵਡਭਾਗੀ ਪ੍ਰਭ ਆਇ ਮਿਲੁ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਖਿਨੁ
ਖਿਨੁ ਵਾਰਿਆ ॥੪॥੧॥੫॥

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੫ ੧ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਹ ਮੁਖਵਾਕ ਸੂਹੀ ਰਾਗਣੀ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਰਾਗ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸੁਰ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਪਰੀਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ—੧=ਅਦੁੱਤੀ ਓ=ਸਰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸਤਿ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਗੁਰ=ਚੇਤਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ=ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰਾਗੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਗੋਲਾ, ਚਾਕਰ, ਦਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਚਾਕਰੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਮਹਾਨ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਾਂਤ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਰਦਾ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਸਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ :

ਗੁਰੁ ਸੰਤ ਜਨੋ ਪਿਆਰਾ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਮੇਰੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝਿ ਗਈਆਸੇ ॥

ਹੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਜਨੋ! ਮੈ=ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂ=ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਸੀ ਉਹ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਬੁਝਿ=ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈ ਆਸੇ=ਹੈ। ਵਾ=ਆਸਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੋਵੇਂ ਬੁੱਝ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤੁੱਕ ਵਿੱਚ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਯਥਾ— ੧. ਤਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਸਭ ਬੁਝਿ ਗਈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਉਰਿ ਧਾਰਿ ॥

[ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਅੰਗ ੧੪੧੬]

੨. ਤਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਬੁਝੀ ਖਿਨ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਸਭ ਭੁਖ ਗਵਾਈ ॥

[ਸੂਹੀ ਮ: ੪, ਅੰਗ ੭੩੨]

੩. ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝੈ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ॥

ਮਹਾ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੈ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਪ੍ਰਭ ਸਿਉ ਲਾਗੈ ਪੂਰਨ ਧਿਆਨ ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੬੮੨-੮੩]

੪. ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝੀ ਅੰਤਰੁ ਠੰਢਾ ॥ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਲੈ ਤੂਟਾ ਗੰਢਾ ॥ [ਮਾਰੂ ਮ: ੪, ਅੰਗ ੧੦੭੪]

੫. ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਮਨੁ ਆਘਾਨਾ ਹਰਿ ਰਸਹਿ ਸੁਆਦਿ ॥

[ਬਸੰਤ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੧੧੮੧]

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਨ ਦੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਤੋਂ ਵੀ ਅਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਨਾ ਹੋਣੀ। ਆਸਾ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ। ਆਸਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਤੁਲਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੋਤੇ ਖਾਣੇ ਇਹੀ ਹਨ ਕਿ ਕਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਪਰਾਮਤਾ ਆ ਜਾਣੀ ਤੇ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣਾ।

ਯਥਾ— ਨਦਿ ਆਸਾ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਤਟ ਭਰੀ ਮਨੋਰਥ ਨੀਰ ॥

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਮਿਤ ਤਰੰਗ ਜਿਹ ਭਵਰ ਭਰਮ ਗੰਭੀਰ ॥੧੬॥

[ਵਿਚਾਰ ਮਾਲਾ ਅਧਿ: ੧]

ਮਹਾਤਮਾ ਅਨਾਥ ਪੁਰੀ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਰੂਪ ਨਦੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚਾਰਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਰੂਪ ਨਦੀ ਦੇ ਸੁਭ-ਅਸੁਭ ਦੋ ਕਿਨਾਰੇ ਹਨ। (ਆਸਾ ਸੁਭ ਅਤੇ ਅਸੁਭ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਭ ਆਸਾ ਸੁਭ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੁਭ ਆਸਾ ਅਸੁਭ ਕਿਨਾਰੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਮਨੋਰਥ=ਮਨ+ਅਰਥ=ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਰੂਪ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਅਮਿਤ=ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਤੋਲਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਤਰੰਗ ਉੱਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਭਰਮ ਰੂਪ ਗੰਭੀਰ=ਡੂੰਘੀਆਂ ਭਵਰ=ਭੰਡੀਰੀਆਂ ਹਨ (ਜੋ ਪਾਣੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭਵਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਇਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ [ਡਾਇਣ=ਸੰ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਡਾਕਿਨੀ, ਡੈਣ, ਚੁੜੇਲ। ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਕਟੇ ਦਾ 'ਕ' ਡਿੱਗ ਕੇ ਸੁਆਢੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁਕਲ ਦਾ ਕਕਾ ਡਿੱਗ ਕੇ ਮਉਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਡਾਕਣੀ ਦਾ ਕਕਾ ਡਿੱਗ ਕੇ ਡਾਅਣ ਜਾਂ ਡਾਇਣ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ] ਪੰਡਿਤ ਅਨਾਥ ਪੁਰੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਯਥਾ— ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਚਿੰਤ ਬਹੁ ਏ ਡਾਇਣ ਘਰਿ ਮਾਇ ॥

ਜੀਵਨ ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਹੋਇ ਮਮ ਰ੍ਹਿਦੈ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਖਾਹਿ ॥੧੭॥

[ਵਿਚਾਰ ਮਾਲਾ ਅਧਿ: ੧]

ਆਸਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਡਾਇਣ, ਚੁੜੇਲਾਂ ਚਿੰਬੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਸੋ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਬਿਧੀ ਨਾਲ ਬਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਉਪਰ ਆਈ ਹੋਈ ਵੀਚਾਰਿ ਕਿ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨੂੰ ਡਾਇਣ, ਨਦੀ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਆਦਿ

ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨਦੀ ਅਤੇ ਡਾਇਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

ਯਥਾ— ੧. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾਧੀ ਜਲਿ ਮੁਈ ਜਲਿ ਜਲਿ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੀਤਲ ਜੇ ਮਿਲੈ ਫਿਰਿ ਜਲੈ ਨ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ॥

[ਵਾਰ ਵਡਹੰਸ ਮ: ੩, ਅੰਗ ੫੮੮]

੨. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲਤ ਜਲੇ ਅਹੰਕਾਰੇ ॥ ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਵਡਭਾਗੀ ਤਾਰੇ ॥

[ਬਸੰਤ ਮ: ੩, ਅੰਗ ੧੧੭੨]

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਹੀ ਬੁਝਦੀ ਹੈ :

ਯਥਾ— ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨਾ ਹੋਰੇ ॥ ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥੧॥
ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ਅਨਿਕ ਪਰਕਾਰੀ ਪਰ ਗਿਹੁ ਬਿਕਾਰੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਸੁਝੀ ਹੇ ॥

[ਗਉਨੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੨੧੩]

ਮਾਇਆ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਤਨੀ ਪਰਬਲ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸੈਂਕੜੇ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਲੱਖਾਂ, ਕਰੋੜਾਂ, ਅਰਬਾਂ, ਖਰਬਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ :

ਸਾਖੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ—ਇਕ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੋਈ ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸ਼ਕ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਤੀ ਕਰੋੜ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਲੇ ਨਾਥ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰ। ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਰ ਮੰਗ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਵਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਚਾਰ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਇੱਕ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਜਾਵੀਂ ਜਿਥੇ ਮੋਮਬੱਤੀ ਬੁਝ ਜਾਵੇ ਉਥੋਂ ਧਰਤੀ ਪੁਟਣ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਸੰਤੋਖ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਈਂ ਜੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਾ ਆਈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਈਂ ਜਿਥੇ ਬੱਤੀ ਬੁੱਝੇ ਉਥੋਂ ਧਰਤੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਂ, ਜੇ ਫਿਰ ਨਾ ਸਰਿਆ ਤਾਂ ਤੀਜੀ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਵੀਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੀਂ ਪਰ ਚੌਥੀ ਬੱਤੀ ਨਾ ਜਗਾਈਂ ਜੇ ਜਗਾ ਕੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਿਪਤਾ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸਤ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਮਸਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਨ ਜਲਦੀ ਛਿਪ ਜਾਏ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਆਖਰ ਸੂਰਜ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਛਿਪ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਟਿਕ-ਟਿਕਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਬੱਤੀ ਬੁਝੀ ਧਰਤੀ ਪੁੱਟਣ ਤੋਂ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਲੱਭ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਬੱਤੀ ਬੁਝਣ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਪੁੱਟੀ ਤਾਂ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਲੱਭ ਪਿਆ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰ ਤੀਜੀ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਬੱਤੀ ਬੁਝੀ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਪੁੱਟੀ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਲੱਭ ਪਿਆ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪੈਸੇ, ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਏ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਬੇਅੰਤ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਲੱਭਿਆ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀਰੇ-ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਨਿਰੂਪਨ

ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਯਥਾ— ਮਨੁ ਦਹਦਿਸਿ ਚਲਿ ਚਲਿ ਭਰਮਿਆ ਮਨਮੁਖੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

ਨਿਤ ਆਸਾ ਮਨਿ ਚਿਤਵੈ ਮਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਭੁਖ ਲਗਾਇਆ ॥

ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਿ ਦਬਿਆ ਫਿਰਿ ਬਿਖੁ ਭਾਲਣ ਗਇਆ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਲਾਹਿ ਤੂ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਚਿ ਪਚਿ ਮੁਇਆ ॥ [ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੭੭੬]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਤ੍ਰਿਸਨਾਲੂ ਚੌਥੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਬੱਤੀ ਬੁੱਝਣ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਪੁੱਟੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੱਭ ਪਿਆ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੇਖਿਆ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਖ਼ਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮਕਾਨ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤਖ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਕੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਸ਼ਤੀਰ ਹੇਠ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਖਲੋਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਥੇ ਹੋਰ ਵੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹਨ ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਂ-ਹਾਂ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਤ੍ਰਿਸਨਾਲੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਭਰਾਵਾ ਜਲਦੀ ਦੱਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਕਿਥੇ ਹਨ ? ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਤੀਰ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਹੈ, ਤੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸ਼ਤੀਰ ਦੇ ਹੇਠ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ-ਇਥੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹਨ। ਤ੍ਰਿਸਨਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਫਟਾ-ਫਟ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਸ਼ਤੀਰ ਹੇਠ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਵਜ਼ਨ ਉਸਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਹਿੱਲਣ ਜੋਗਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਆਦਮੀ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਫਸਾ ਕੇ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਤੁਰ ਚਲਿਆ ਹੈਂ ? ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਤੀਰ ਹੇਠੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਕੇ ਫਸਿਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਤੀਰ ਹੇਠ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਤ੍ਰਿਸਨਾਲੂ ਆ ਕੇ ਕੱਢੇਗਾ। ਸੋ, ਤੂੰ ਆ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈਂ, ਜੋ ਤੂੰ ਪਦਾਰਥ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਭਾਂਗਾ। ਤ੍ਰਿਸਨਾਲੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੌਣ ਕੱਢੇਗਾ ? ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਤ੍ਰਿਸਨਾਲੂ ਆਵੇਗਾ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੱਢੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਯਥਾ— ਅਨਿਕ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਤਿਖ ਨ ਬੁਝਾਵੈ ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪਤ ਆਘਾਵੈ ॥

[ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਃ ੫, ਅੰਗ ੨੬੪]

ਮਾਇਕੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰੰਗ=ਪ੍ਰੇਮ ਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਬੁਝਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਦਾ ਅਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਖਵਾਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਬੁਝ ਗਈ ਹੈ।

ਹਉ ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੈ ਮੈ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭ ਗੁਣਤਾਸੇ ॥

ਹਉ=ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੇਟਾ ਵਜੋਂ ਦੇਵਾ=ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਤਾਸੇ=ਖਜ਼ਾਨੇ ਪ੍ਰਭ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੯੧੮]

ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਵਡ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਮੈ ਦਸੇ ਹਰਿ ਸਾਬਾਸੇ ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਜੋ ਮਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹਨ ਤੇ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਬਾਸੇ=ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਅਥਵਾ :— ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਰਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਾਬਾਸੇ=ਵਡਿਆਈ ਕਰਨੀ ਦੱਸੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਸਭਿ ਧੰਨੁ ਕਹਹੁ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਿਤੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਪੜਦਾ ਕਜਿਆ ॥

[ਵਾਰ ਕਾਨੜਾ ਮ: ੪, ਅੰਗ ੧੩੧੬]

ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਵਿਗਾਸੇ ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਵਿਗਾਸੇ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਸਜਣੁ ਪਿਆਰਾ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਮਾਰਗੁ ਪੰਥੁ ਦਸਾਹਾ ॥

ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਜਣ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਪੰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਵ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਰਗ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਦਸਾਹਾ=ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ, ਅਥਵਾ :—ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਪੰਥ=ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਸਤਾ ਦਸਾਹਾ=ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਘਰਿ ਆਵਹੁ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮਿਲੁ ਸਬਦਿ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਹਾ ॥

ਹੇ ਚਿਰੰਕਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਾਖਿਆਤ ਕਾਰ ਹੋਵੋ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੇ ਨਾਹਾ=ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਕਰੋ।

ਹਉ ਤੁਝੁ ਬਾਝਹੁ ਖਰੀ ਉਡੀਣੀਆ ਜਿਉ ਜਲ ਬਿਨੁ ਮੀਨੁ ਮਰਾਹਾ ॥

ਹਉ=ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਝਹੁ=ਬਿਨਾਂ ਖਰੀ=ਚੰਗੀ ਭਾਵ ਬਹੁਤੀ ਉਡੀਣੀਆ=ਉਦਾਸੀਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਅਥਵਾ :—ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਵਾ—ਨਿੰਮੋਝੁਣੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੀਨੁ=ਮੱਛੀ ਮਰਾਹਾ=ਮਰਦੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਮੈਂ ਮਰ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸਮਾਹਾ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਡਭਾਗੀ=ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਹਰਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਨ ਹੀ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਾ=ਸਮਾ ਗਏ, ਭਾਵ ਅਭੇਦ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮਨੁ ਦਹ ਦਿਸਿ ਚਲਿ ਚਲਿ ਭਰਮਿਆ ਮਨਮੁਖੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਮਨ ਭਰਮ ਦਾ ਭੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਚਲਿ=ਭੰਡੀਰੀ ਵਾਂਗ ਚਲਿ=ਚੰਚਲ ਹੋ ਕੇ ਦਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭਰਮਦਾ=ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਤ ਆਸਾ ਮਨਿ ਚਿਤਵੈ ਮਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਭੁਖ ਲਗਾਇਆ ॥

ਨਿਤ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਆਸਾ ਨੂੰ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਭੁਖ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਿ ਦੱਬਿਆ ਫਿਰਿ ਬਿਖੁ ਭਾਲਣ ਗਇਆ ॥

ਅਨਤਾ=ਬਿਅੰਤ ਧਨ ਧਰਿ=ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਖੁ=ਜ਼ਹਿਰ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਭਾਲਣ=ਲੱਭਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਾ—ਬੇਅੰਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਮਰ-ਖੱਪ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਜੀਵ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਤੇ ਬਿਖੁ=ਜ਼ਹਿਰ ਰੂਪ ਧਨ ਨੂੰ ਭਾਲਣ=ਖੋਜਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ—ਅਨੰਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਧਨ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪੀ ਵਿਹੁ ਨੂੰ ਭਾਲਣ ਗਿਆ।

ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੁ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਚਿ ਪਚਿ ਮੁਇਆ ॥੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪੁਰਸ਼! ਤੂੰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਹ ਜੀਵ ਪਚਿ ਪਚਿ=ਸੜ-ਸੜ ਕੇ, ਵਾ—ਚੁੜ-ਚੁੜ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਸੁੰਦਰੁ ਮੋਹਨੁ ਪਾਇ ਕਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ ॥

ਜੇ ਸੁੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਇ ਕਰੇ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਭਾਵ ਮਿਲ ਕੇ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਤੀਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹਰਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾ—ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੁੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਰੂਪ ਹਰਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹਰੀ ਮੋਹਨ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਣਾ ਕੀਤਾ।

ਮੇਰੈ ਹਿਰਦੈ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਵਿਸਰਿ ਗਈ ਮਨ ਆਸਾ ਚਿੰਤ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਸਾਰਕ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸੁਧਿ=ਸੁਧ, ਹੋਸ਼, ਗਿਆਤ ਭੁੱਲ ਗਈ ਅਤੇ ਮਨ ਨੇ ਆਸਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈ ਅੰਤਰਿ ਵੇਦਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖਤ ਮਨੁ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥

ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਵੇਦਨ=ਪੀੜਾ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਭਾਵ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾ—ਮਨ ਸਹਿਤ ਆਸਰੇ ਦੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਹੁਣ ਹਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਪੀੜਾ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ।

ਵਡਭਾਗੀ ਪ੍ਰਭ ਆਇ ਮਿਲੁ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਵਾਰਿਆ ॥੪॥੧॥੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਦਾਸ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਕਰ ਤਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਵਡਭਾਗੀ=ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਦਾਸ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ=ਥੋੜੇ-ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਵਾਰਨੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥